

Vergaderjaar 2022–2023

29 924

Toezichtsverslagen AIVD en MIVD

Nr. 235

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 december 2022

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de hoofdlijnen van het MIVD Jaarplan 2023. Het gehele MIVD Jaarplan 2023 is een staatsgeheim gerubriceerd document en wordt met de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD) gedeeld.

Het Jaarplan 2023 van de MIVD geeft aan op welke onderzoeksopdrachten en veiligheidsbevorderende taken de dienst zich het komende jaar zal richten. Dit plan is gebaseerd op de meerjarige inlichtingenbehoefte zoals vastgelegd in de herziene Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen en Veiligheid (GA I&V) 2023–2026. De GA I&V is in nauwe samenwerking tussen de interdepartementale behoeftestellers, de MIVD en de AIVD tot stand gekomen en geldt als uitgangspunt voor de inrichting van de onderzoeken van de MIVD.

Met het Coalitieakkoord (Bijlage bij Kamerstuk 35 788, nr. 77) en de Defensienota uit 2022 (Kamerstuk 36 124, nr. 1») zijn extra gelden aan de MIVD toegewezen. Vanaf 2023 wordt geïnvesteerd in onder andere data- en technologie, cyber, slagkracht, economische veiligheid en informatie gestuurd optreden (IGO). De hiermee gepaard gaande uitbreiding en veranderopgave vergen een meerjarige inspanning, die alle onderdelen van de dienst raken. Door de versterking kan de dienst gaandeweg beter voorzien in de toenemende inlichtingen- en veiligheidsbehoefte van haar afnemers.

Met deze Jaarplanbrief geef ik u inzicht in de prioriteiten en accenten voor de MIVD in 2023. Verantwoording over de uitvoering van het jaarplan wordt in het openbaar door middel van het openbaar jaarverslag van de MIVD gegeven. Tussentijds wordt gerapporteerd over de voortgang via periodieke voortgangsrapportages. Deze voortgangsrapportages worden gedeeld en besproken met de CIVD van uw Kamer.

Opzet Jaarplanbrief MIVD 2023

1. (Inter-)Nationale veiligheid en de rol van de MIVD
2. Prioriteiten en accenten 2023
3. Veiligheidsbevorderende taken en doelstellingen voor 2023
4. Overige doelstellingen 2023

1. (Inter-)Nationale veiligheid en de rol van de MIVD

Op 24 februari 2022 is de wereld ingrijpend veranderd. De Russische inval in Oekraïne heeft grote gevolgen voor de internationale veiligheid. De oorlog onderstreept het belang van het werk van de MIVD. Actuele en betrouwbare inlichtingen zijn belangrijker dan ooit. Hiermee ondersteunt de MIVD onder andere nationale besluitvorming en elders ter wereld uitgezonden eenheden van de krijgsmacht.

Statelijke actoren bedreigen in toenemende mate de nationale veiligheidsbelangen en zetten daarbij een breed spectrum aan middelen in, van grootschalige cyberaanvallen, beïnvloedingscampagnes tot spionage. Belangrijke geopolitieke ontwikkelingen en internationale machtsverhoudingen spelen hierin een rol. De MIVD en de AIVD werken intensief samen om deze dreiging het hoofd te bieden. Op deze manier dragen de diensten actief bij aan de verhoging van de weerbaarheid van Nederland.

De grote verscheidenheid aan dreigingen vereist dat de MIVD ook op een veelheid van onderwerpen een relevante en betrouwbare inlichtingenpositie moet hebben, en informatie snel moet kunnen vergaren, verwerken, analyseren en dissemineren. De MIVD werkt hiertoe nauw samen met de krijgsmacht, de AIVD, de NCTV en met buitenlandse partnerdiensten.

2. Prioriteiten en accenten 2023

De onderzoeken van de MIVD zijn niet alleen gericht op het inzichtelijk maken van bestaande, reeds gekende dreigingen, maar ook het op tijdig kunnen onderkennen en duiden van nog ongekende dreigingen. Hieronder volgen per aandachtsgebied de hoofdlijnen van het MIVD onderzoek in 2023.

Landenonderzoek en missiegebieden

Het landenonderzoek biedt de Nederlandse overheid en krijgsmacht informatie en handelingsperspectief voor conflictpreventie en conflictbeheersing. Tegen deze achtergrond doet de MIVD samen met de AIVD in 2023 onderzoek naar de Russische Federatie, China en de ontwikkelingen in de omgeving van de overzeese gebiedsdelen van het Koninkrijk. De MIVD ondersteunt daarnaast de inzet van de Nederlandse krijgsmacht door het uitvoeren van landenonderzoek in grotere missiegebieden zoals Irak en de Sahel. Daarnaast ondersteunt de MIVD de krijgsmacht in diverse kleinere inzetgebieden en tijdens oefeningen voor de gereedstelling.

Tot slot monitort de MIVD in het kader van *early warning* eveneens de ontwikkelingen in een aantal landen of gebieden die in potentie in de toekomst een risico kunnen gaan vormen voor de Nederlandse veiligheidsbelangen.

Contraproliferatie en proliferatie van militaire technologie

Massavernietigingswapens vormen een grote bedreiging voor de internationale vrede en veiligheid. Nederland heeft verdragen ondertekend die erop gericht zijn de proliferatie van dergelijke wapens tegen te gaan. In 2023 zetten de AIVD en de MIVD het gezamenlijk onderzoek naar landen, zoals Iran en Noord-Korea, die ervan worden verdacht dat zij, in strijd met die internationale verdragen, werken aan het ontwikkelen van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen of daar al over beschikken voort.

De MIVD doet tevens onderzoek naar (potentieel) militair relevante technologische ontwikkelingen om de Nederlandse krijgsmacht op de juiste wijze te beschermen tegen bestaande en toekomstige dreigingen.

Spionage, beïnvloeding en sabotage

Spionage, beïnvloeding en sabotage blijven een ernstige dreiging voor Nederland en zijn bondgenoten. De MIVD continueert het onderzoek naar deze dreigingen gericht tegen Nederlandse (defensie-)belangen. Hierbij ligt het zwaartepunt van het onderzoek op de Russische Federatie en China. De MIVD richt zich met name op het onderkennen van (activiteiten van) tegen Nederlandse belangen opererende inlichtingenofficieren. China en Rusland hebben geopolitieke ambities en zijn op zoek naar informatie om hun krijgsmacht te moderniseren, hun economie te versterken of politieke besluitvorming te beïnvloeden. Het kan hierbij gaan om klassieke spionage, digitale spionage of een combinatie van beide.

Nederland, contra-inlichtingen (CI) overig

De MIVD continueert in 2023 contra-inlichtingen onderzoek om dreigingen tegen het Nederlandse defensiepersoneel en de defensiebelangen te onderkennen en tegen te gaan.

Radicalisme, terrorisme en extremisme

Polarisering en radicalisering in de Nederlandse maatschappij zijn van negatieve invloed op de defensie- en veiligheidsbelangen. De MIVD verricht onderzoek naar verschijnselen van extremisme, radicalisering en terrorisme in relatie tot de Nederlandse krijgsmacht. Het onderzoeksgebied heeft een breed karakter. De dreiging kan van binnenuit (insider threat) of van buitenaf komen. Oogmerk van dit onderzoek is om (de verspreiding van) extremistisch of radicaliserend gedachtegoed en gedrag vroegtijdig te signaleren.

Wereldwijd is sprake van een opleving van rechts-extremisme. De MIVD heeft geconstateerd dat de krijgsmacht deel uitmaakt van het rechts-extremistische narratief en dat er rechts-extremistische jongeren zijn die interesse tonen voor een baan bij Defensie. De MIVD onderzoekt in hoeverre deze personen een rechts-extremistisch gedachtegoed aanhangen en hoeverre hun interesse voor Defensie voortkomt uit rechts-extremistische motieven. De MIVD zet het onderzoek naar de rechts-extremistische dreiging gedurende het jaar 2023 voort.

Cyber

In het kader van de samenwerking in de *intelligence based cybersecurity*-keten van de AIVD en de MIVD, doet de MIVD onderzoek naar aard, omvang en inzet van cyberactiviteiten van statelijke actoren, hun krijgsmachten, hun inlichtingendiensten en actoren gelieerd aan staten in

en tegen Nederland. Door dit onderzoek kunnen cyberaanvallen worden gedetecteerd en maatregelen worden genomen ter bescherming van de Nederlandse Defensie- en veiligheidsbelangen. Bevindingen en uitkomsten van het onderzoek worden gebruikt in de sensoren van het Nationaal Detectie Netwerk (NDN). In het NDN werken de AIVD, de MIVD, het Nationaal Cyber Security Centrum (NSSC) en aangesloten partners samen aan een veilige digitale samenleving.

Economische veiligheid

Verschillende AIVD- en MIVD teams dragen vanuit de eigen wettelijke taken bij aan het beschermen van de Nederlandse overheid, (defensie)industrie, vitale infrastructuur en kennisinstellingen tegen dreigingen die een risico vormen voor de Nederlandse economische- en veiligheidsbelangen. Om deze dreiging effectief te kunnen ondervangen is een integrale aanpak noodzakelijk. Hiervoor is gekozen voor een AIVD en MIVD- samenwerkingsverband waarbij prioritering binnen het taakveld wordt aangebracht, de krachten operationeel worden gebundeld en (contra-) inlichtingenonderzoek en weerbaarheidsverhogende activiteiten in samenhang worden ontplooid. Het samenwerkingsverband is op 1 oktober jl. met een pilot gestart.

3. Veiligheidsbevorderende taken en doelstellingen 2023

Naast de hierboven beschreven prioriteiten en accenten, wordt hieronder inzicht gegeven in de veiligheidsbevorderende taken voor 2023.

Industrieveiligheid

De ABDO-regeling (Algemene Beveiligingseisen Defensieorderbedrijven) schrijft voor dat Defensieorderbedrijven die in aanraking komen met Bijzondere Informatie (BI) of Te Beschermen Belangen (TBB) hiervoor geautoriseerd moeten worden. Voor de implementatie van omvangrijke materieelprojecten en de uitvoering van sommige diensten is Defensie afhankelijk van derden. Het Bureau Industrieveiligheid (BIV) van de MIVD controleert of deze zogenoemde ABDO-bedrijven aan deze eisen voldoen en adviseert hen daarover. Alleen geautoriseerde ABDO-bedrijven mogen gerubriceerde opdrachten voor Defensie uitvoeren. Gedurende de looptijd van een opdracht houdt de MIVD toezicht op de geautoriseerde bedrijven om zeker te stellen dat zij blijvend voldoen aan de gestelde eisen uit de ABDO. In het geval van een incident waarbij BI is betrokken treft of laat de MIVD maatregelen treffen om (eventuele) compromittatie te voorkomen of beperken. Het aantal autorisaties voor bedrijven dat door verwervende instanties binnen Defensie wordt aangevraagd om orders voor Defensie uit te voeren neemt elk jaar toe

Veiligheidsonderzoeken

Met de Unit Veiligheidsonderzoeken (UVO) geven de AIVD en MIVD uitvoering aan de taken op het gebied van de aanwijzing van vertrouwensfuncties en de uitvoering van veiligheidsonderzoeken als bedoeld in de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) en de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo).

Een aantal ontwikkelingen in de maatschappij leidt tot een groeiende vraag naar het aantal veiligheidsonderzoeken. Er is sprake van extra gelden voor Defensie en de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, wat leidt tot een personele uitbreiding en daarmee tevens een toename aan veiligheidsonderzoeken van eigen MIVD personeel, personeel Defensie-breed en ABDO-personeel. Ook neemt de UVO-onderzoeken over van de

Nationale Politie en worden meer onderzoeken uitgevoerd naar vertrouwensfuncties in de vrachtsector van de burgerluchtvaart. Voorts is sprake van een toenemende screeningsbehoefte in het licht van o.a. ondermijning en economische veiligheid. De UVO verwacht in 2022 in totaal ca. 64.000 veiligheidsonderzoeken uit te voeren, de prognose voor 2023 is dat er 78.800 veiligheidsonderzoeken worden aangevraagd.

Elektronische veiligheidsonderzoeken (EVO)

Conform het Defensie Beveiligingsbeleid (DBB) controleert de MIVD ruimtes, in binnen- en buitenland, waarin informatie met een rubricering van Stg. GEHEIM of hoger besproken of verwerkt wordt, op het gebied van elektronische veiligheid. In 2022 is nieuw personeel aangenomen om deze elektronische veiligheidsonderzoeken te kunnen uitvoeren. In overleg met de behoeftestellers, werkt EVO met prioriteitstelling om de operationele inzetbaarheid te kunnen blijven waarborgen.

4. Overige doelstellingen 2023

Naast de hierboven beschreven veiligheidsbevorderende taken, wordt hieronder inzicht gegeven in de overige doelstellingen voor 2023.

Samenwerkingsagenda

De MIVD en de AIVD intensiveren en breiden de bestaande samenwerking uit. De basis hiervoor is een samenwerkingsagenda die in 2023 verder tot volwassenheid gebracht zal worden. Het doel is om meer synergie te creëren tussen beide diensten om zo beide diensten te versterken in hun taakuitvoering. Samenwerking met de AIVD blijft van cruciaal belang voor de bescherming van de nationale veiligheid en de democratische rechtsstaat.

Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017)

De Evaluatiecommissie Jones-Bos (ECW) concludeerde dat de Wiv 2017 onvoldoende aansluit op de technologische complexiteit en dynamiek van de operationele praktijk van de diensten. De Algemene Rekenkamer (AR) stelde dat de effectiviteit van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten onder druk staat door de effecten van de wet op de slagkracht. De ECW en de AR hebben in hun rapporten aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen worden meegenomen in een aanpassing van de Wiv 2017.

Naast het voorstel tot wijziging van de Wiv 2017 heeft het kabinet een tijdelijke wet aangeboden aan de Kamer om de meest urgente operationele knelpunten in het cyberdomein weg te nemen. De tijdelijke wet moet de diensten in staat stellen hun bestaande bevoegdheden doeltreffend in te zetten, met bijbehorende effectieve waarborgen, om zo het zicht op landen met een offensief cyberprogramma gericht tegen Nederland te herstellen of op te bouwen. Bij de totstandkoming van de tijdelijke wet is doorlopend aandacht geweest voor de uitvoerbaarheid. Op 1 december 2022 is het wetsvoorstel voor de tijdelijke wet naar de Tweede Kamer gestuurd (Kamerstuk 36 263).

De tijdelijke wet laat de noodzaak tot een bredere wijziging van de Wiv 2017 onverlet. In 2023 zal worden gewerkt aan de voorbereiding van wijziging van de Wiv 2017. Naar verwachting zal dit traject meerdere jaren in beslag nemen.

Informatievoorziening

Een moderne en hoogwaardige informatievoorziening is voor de MIVD van vitaal belang en belangrijk voor een effectieve en Wiv-conforme taakuitvoering. Stapsgewijs wordt een effectieve en Wiv-conforme datahuishouding en archivering gerealiseerd. Dit is een meerjarig traject, waarbij performance en compliance hand in hand gaan. In de uitvoering wordt intensief met de AIVD samengewerkt.

Personeel en infrastructuur

Groei, kwalitatief en kwantitatief, is een van de speerpunten van de MIVD. In samenwerking met de AIVD wordt getracht schaarse expertise binnen te halen.

Om de personele groei van de MIVD vanuit het Coalitieakkoord tot de oplevering van de nieuwbouw te kunnen accommoderen, is een aantal trajecten in gang gezet om huisvesting op de bestaande locaties beschikbaar te houden en een ongestoorde bedrijfsvoering en een veilige werkomgeving voor de dienst te borgen. Aanvullend wordt gewerkt aan een interim-voorziening. Voor de toekomstige groei van beide diensten wordt gewerkt aan het verkrijgen van additionele werkplekken op de locatie Leidschendam. Op 6 december 2022 is de Kamer hierover geïnformeerd, middels de kamerbrief «Stand van zaken gezamenlijke huisvesting AIVD-MIVD» (Kamerstuk 30 977, nr. 165)

De Minister van Defensie,
K.H. Ollongren